

» Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Genetikk til folket

Ellen Økland Blinkenberg

Min DNA-bok

Personlig og forståelig om genetikk. 276 s. Oslo: Cappelen Damm, 2013. Pris NOK 349 ISBN 978-82-02-39495-0

Ellen Økland Blinkenberg er medisinsk genetiker og ønsker seg debatt rundt temaer som «Hvem eier genene dine?» og «Bør alle få kartlagt genene sine?». For å belyse temaet har hun skrevet bok. Dette er ingen enkel bok å anmelde, og for å være ærlig er jeg veldig usikker på hva det egentlig er jeg har lest. Sjangermessig er boken umulig å plassere – det er en særegen blanding av kronikk og filosofiske essaypartier, intervjuer/samtaler med utvalgte personer, personlige fortellinger, referater av litteratur og forfatterens egne dagboknotater underveis i skriveprosjektet.

Utgangspunktet for å skrive boken er Folkehelseinstituttets mor-barn-prosjekt hvor 8 000 av forsøkspersonenes genomer skal sekvenseres i forskningsøyemed. Dette synes Blinkenberg mildt sagt ikke noe om, og særlig siden ingen av personene har gitt sitt informerte samtykke til sekvensering. Med denne bakgrunnen tar hun oss med på en slags genetisk dannelsesreise, hvor hun på folkelig (?) vis forklarer de grunnleggende molekylære prinsippene, og så drar inn alt mulig rart som skal få oss til å tenke gjennom genenes betydning, og hvilke konsekvenser det vil ha for den enkelte å kjenne genomet sitt inn og ut fra dag én. Vi må forstå at også Hvermannsen må delta i debatten om hvordan genene skal beskyttes mot skumle hensikter fra kommersielle aktører, og ikke minst Folkehelseinstituttet. Presentasjonen av dagens og fremtidens genetiske scenarioer blir til tider nokså unyansert, og forfatteren virker av og til mer paranoid enn reflekterende.

Etter å ha uttalt seg utvetydig om verdien av taushetsplikt og personvern, og i tillegg rettet skarp kritikk mot Knausgårds litterære utlevering av sine nærmeste, overrasker det meg at forfatteren selv serverer lett gjenkjennbare beskrivelser av pasienter fra egen klinisk hverdag i sine dagboknotater – uten å presisere om dette er gjort med tillatelse fra pasientene.

Boken er skrevet i en uformell og personlig tone, det skal ikke bli for tungt eller alvorlig noe sted. Dessverre blir den løse og ledige tonen ofte for «fjasete», og der forsøk på humoristiske vendinger ikke fungerer, blir det bare forvirrende. Jeg har absolutt sans for prosjektet, men det krever såpass med tålmodighet av leseren å komme seg gjennom boken at jeg tviler på at personer som i utgangspunktet ikke er interessert i temaet, vil orke å henge med. Teksten er rett og slett for lang og uryddig. På side 73 kommer forfatteren selv med en oppsummerende kommentar: «Usammenhengende, uten struktur, selvmot-sigende og altfor pratsom. (...) Morsom innimellom, men herregud så langt fra en klar tanke til den neste.» Men allikevel absolutt egnet til å få i gang refleksjon rundt gener i sin helhet, og med flere underholdende og leseverdige partier, som samtalen med Dag Undlien.

Hanne Støre Valeur
Tidsskriftet

Rus hos fengselsinnsatte

Stian Haugen

Endring fra innsiden

Forberedelse til rusbehandling bak fengselsmurene. 287 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2013. Pris NOK 369 ISBN 978-82-05-44000-5

Målgruppen er nokså vid: både allment samfunnsopptatte personer og særlig en rekke yrkesgrupper som på forskjellige nivåer arbeider med rusbelastede, nåværende og tidligere fengselsinnsatte.

Forfatteren er utdannet kriminolog ved Universitetet i Oslo og har i fem år vært ansatt i den ikke ukjente Tyrilistiftelsen. Hans arbeidssted har vært i Oslo fengsel i den avdelingen som er kalt Stifinner'n, et formalisert samarbeidstiltak mellom stiftelsen og fengselet. De innsatte i avdelingen er personer som har spesielle problemer med å møte videre utfordringer uten å fortsette med ødeleggende rus. Avdelingen er definert som en forprosess til hjelp i Tyrilistiftelsen. Forfatterens intensjon er å gi en fremstilling av historikk, utfordringer, endringer og resultater for denne avdelingen. Avdelingen feiret 20-årsjubileum i 2012, men ble allerede i 1995 landskjent gjennom dokumentarfilmen *Store gutter gråter ikke*.

Boken er greit og oversiktlig oppbygd, både med layout og tematisk utforming, og bærer preg av uanstrengt, akademisk språkføring. I tillegg er det mange beskrivelser av praktiske hendelser med realistiske sitater fra både innsatte og ansatte.

Forfatteren beskriver inngående både norsk fengselssystem, med særlig søkelys på Oslo fengsel, og det norske systemet for administrering og behandling av rusavhengige. Naturlig nok beskrives også Tyrilistiftelsens historie og ideologi. Sammen med dette gis det god innføring i lover og forskrifter på området. Det er også mer generelle betraktninger av kriminologisk art, der elementene retribusjon (gjengjeldelse), individual- og allmennprevensjon og fengsel som behandlingssystem kritisk tas opp. Dette gjør han på en pedagogisk og oversiktlig måte. Forfatteren faller ikke inn i en misjonerende stil, selv om han synes å ha lite til overs for å fremstille fengselsopphold under flagg av å være gode personlige behandlingstilbud. Han er, som tittelen antyder, opptatt av begrepet *endring* – et nøkkelord i moderne kriminalomsorg, og hvordan dette begrepet bør prege møtet mellom kriminalomsorg og rusbehandling. I dette forklarer han at tilbudet i stor grad har et pedagogisk preg, og at Tyrili bruker begrepet *elever*, og ikke pasienter eller klienter, om dem som skal hjelpes. Det gis nøkterne opplysninger om en sannsynlig nytte av dette opplegget, med bedret prognose for denne gruppen i forhold til dem uten noe tilbud.

Selv for anmelderen, som har en del erfaring fra helsearbeid i fengsler, var dette en bok som ga nye opplysninger og perspektiver på en stor samfunnsmessig utfordring som kriminalitet og avhengighet/misbruk av rus er. Mange vil kunne ha samme nytte.

Pål Hartvig

Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri
Oslo universitetssykehus